

**EPISTOLA DEL APOSTOL SAN
PABLO A LOS ROMANOS
YA'A KUU CARTA JA NI CHAA
SAN PABLO APOSTOL NUU
ÑAYIVI ÑUU ROMA**

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Jesucristo, chi ñi kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol nuu-yá, te ñi teta'an-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a Dios. ² Chi ñi keyu'u-yá onde aná'án. Te súan ñi kaka'an chaa ñi kajani tu'un-ya, te yóso núu tutú ii. ³ Tu'un Se'e-ya ká'an. Te yiki kúñu-ya ní kaku chií tata David. ⁴ Te ñi ka'an ñi'in Dios ja Sé'e máá-yá kúu Jito'o-yo Jesucristo. Te yí'i fuerza jíin Espiritu Santo iní-ya, sikí ja ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁵ Te ja sikí sí'ví-yá, ñi kani'in-rí tu'un luu ío iní-ya. Te kákuu-ri apóstol ñi sá'a-ya, náva'a kuandatu ñayivi sáin naciún, te kandíja-i. ⁶ Suni onde róó, chi ñi kana-ya xiní-ro náva'a ná kí'vi-ró ndá'a Jesucristo. ⁷ Chaa-ri tutu yá'a nuu táká róó ja káxiukú-ró iní ñuu Roma, chi kúndá'ú iní Dios róó. Te ñi kana-ya xiní-ro ná ndúndoo-ró. Tu'un luu ío iní jíin tu'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin ja kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ⁸ Xnáñúú-gá nuu Dios máá-rí, nákuatá'ú-rí ja sikí róó jíná'an-ró sá'a Jesucristo. Chi ní ñúyivi jichá tu'un kua'an ja kákandíja-ró-yá. ⁹ Te Dios kúu testigo-ri, chi nuu-yá

játíñu-ri jín iní jín añú-ri te jáni-ri tu'un va'a Se'e-ya. Te nene ká'an-ri ja'a-ro nú jikán ta'u-rí. ¹⁰ Ká'an nda'ú níni-rí jín-yá, sanaa te nú kuní máá Dios, te jaá va'a-ri nuu-ro vasté ñn vina-na. ¹¹ Chì kúu inì-ri nde'é-rí nuu-ro jíná'an-ró, náva'a saka-rí yaku ta'u yí'i Espíritu nuu-ro, náva'a ná yíja-ga inì-ro jíná'an-ró. ¹² Súan kuní-ri, náva'a ñn ká'nu-ni ná sándéé iní-yo, chì róó jín rúu kákandíja ká'nu-ni-yó. ¹³ Ñáni, kuní-ri ja ná júku'un inì-ro já tiní jínu nì chaa inì-ri jaá-ri nuu-ro, ko onde vina sáni-ga ndasú ichi-rí. Chì kuní-ri kandíja sava-ró sá'a-ri, nátu'un nì sá'a-ri jín sáva ñáyivi ñn nación. ¹⁴ Taú-ri kani-ri tu'un nuu ñáyivi griego jín núu ñáyivi ñn yu'u, nuu ñáyivi ndíchí jín núu ñáyivi tú jiní kuti. ¹⁵ Chì ruu, ja yúán kúu yachì inì-ri kani-ri tu'un va'a-ya núu róó tuku, ja káxiukú-ró iní ñuu Roma. ¹⁶ Chì tú kúka nuu-rí sikì tú'un va'a, chì fuerza Dios kúu, náva'a ñani chaa nú kándíja-de te kaku-de sá'a, ñáyivi judío xna'an-ga, te suni ñáyivi griego. ¹⁷ Te jín tú'un-ún jiní ndijin-yo ndasa ío ndoo inì Dios, te nú kándíja-yó te kendoo-yó súan. Te kandíja-ga-yo sá'a-ún. Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ndaa, chì sikì já kándíja-de te kuchaku-de, áchí.

Ja kití inì Dios nuu kuáchi

¹⁸ Chì onde ichi ándíví jiní ndijin-yo já kití inì Dios jito-ya taká tíñu ñáá kásá'a ñáyivi já tú káchiñú'ún-i-ya. Chì jín tíñu ñáá kásá'a-i te kájasu-i nuu tú'un ká'an ndaa. ¹⁹ Chì taká tu'un ja kájinì ñáyivi ndasa káa Dios, suni a kájinì ndijin máá-i, chì máá Dios nì stá'an ndijin-ya nuu-í. ²⁰ Onde

kivi ní jukuiñi ñuyivi, te kúu jiní ndijin ñayivi ndasa káa tu'un sa'í Dios, ndasa yí'i fuerza-ya ní káni jín ndása I'a kúu máa-yá. Chi jín ndatíñu ni sá'a-ya kúu ja kájuku'un ini-i súan. Te ja yúan tú modo nama-i máa-i nuu kuáchi-i. ²¹ Chi ni kajini-i nuu Dios. Ko tú ní kánakana jaa-i-ya ja kúu-ya Dios, ni tú ní kánakuatá'ú-i nuu-yá, chi sua ni kasáñáa-i máa-i jín tú'un káka'an-i. Te ini añú-i ni kutúún, ni ndasú. ²² Káka'an-i ja kákuu ndichí-i, ko ni kanduu ñáa-i. ²³ Te Dios ja má té'yu kuti-yá, ndíi ncháa nuu kánchaa-ya. Ko ni kasía-i-ya ni kachiñú'ún-i muestra ndasa káa in cháa ja té'yu, ndasa kándaa tisaá, kiti kúun ndá'a jín koo. ²⁴ Ja yúan ní sía Dios ñayivi-ún ja ná sá'a máa-i tiñu chá'an jín táka ja kini kákuu ini añú-i, in modo ja kásachá'an-i tá'an-i kúu. ²⁵ Te tu'un ndaa ká'an Dios ni kajasu ñayivi-ún, ni kivi koyo-i jín tú'un tú'ún ni kajatú'ún-i. Te ni kachiñú'ún-i taká ndatíñu ni sá'a-ya. Te súan ni kasá'a ñayivi-ún, lugar ja chíñú'ún-i máa I'a ni sá'a-ún, chi máa-yá ní káni kúu-ya I'a ij. Amén. ²⁶ Ja yúan Dios ni sía-ya-í ja ná sá'a máa-i tiñu ja tú ío jínú'ún, chi onde ñasíí, ni kasama-ña máa modo ja xín tíñu, te ni kivi-ña jín modo káñáa. ²⁷ Suni súan cháa jíná'an-de, ni kasía-de máa modo ja xín tíñu jín ñasíí. Te ni kandukijí-de ni kasá'a kuaxán-de jín tá'an yí-de. Te ni kasáñáa cháa jín cháa. Te ini yiki kúñu-de bueno ni kani'in-dé ta'u-dé siki kuáchi ni kasá'a-de. ²⁸ Chi máa-de tú ní kajatú'ún-de ja júku'un ini-de Dios, ja yúan ní sía Dios cháa-ún ja ná kúñáa xini-dé jín ja ná sá'a-de tiñu ja tú ío va'a. ²⁹ Ni kútú ndí-i-de taká

tiñu tú ká'io ndaa, kájika téné, kásáñáá, kákutóó iní, tú ká'io va'a, kándio iní, kája'ni ndíyi, kákanaá, káxndá'ú, kándukini, ³⁰ kákutuku iní kájito tá'an, káka'an tú'ún sikí tá'an, kájito u'u-de Dios, káka'an ndiva'a, kásávixi máá, kásátéyií máá, kástúu costumbre káñáá, tú kájandatu nuu táa nuu náa, ³¹ tú kájuku'un kuti iní, tú káskíkuu tu'un kándatu'ún, tú kákumani vá'a, tú káindatu núu, tú kákundá'ú iní tá'an. ³² Te cháa-ún, vaša a kájini-de ndasa ká'an ley Dios, ja cháa kásá'a súan, ná kúu-de nú kuu-de, te nasu máni ja kásá'a-de-ún chi suni kájatú'ún-de cháa kásá'a súan.

2

Sikí já sándaq Dios tiñu-i

¹ Núsáá te ja sikí yuán ma kaku-ró vaša naún cháa kúu-ró já jikán-ro kuáchi, chi ni kuní-ro nákuwndíi-ró sikí ingá cháa, ko sua ni nákuwndíi-ró sikí máá-ró. Chi róó suni súan sá'a-ró nátu'un nákuwndíi-ró sikí ingá cháa-ún. ² Ko a kájini-yo já ndóna Dios nákuwndíi ndija-ya sikí táká cháa kásá'a súan. ³ Te róó, cháa nákuwndíi sikí táká cháa kásá'a súan, te suni súan sá'a máá-ró, te jáni iní-ro já kaku-ró núu Dios kivi sándaq-ya náún. ⁴ Xí sája'a iní-ro já vá'a xaan iní-ya jín-ró, te paciencia iní-ya, te tú yachi kití iní-ya núu-ro. Tú júku'un iní-ro já tú'un va'a iní-ya-ún nakani iní-ro sá'a náún. ⁵ Ko sikí já ní'in iní-ro jín sikí já tú nakani iní añú-ro kúu ja kayá-ga-ro tú'un kití iní-ya sikí-ro já kúu kivi kití iní-ya, chi kenda ndijin kivi sándaq va'a Dios jín ñáyi. ⁶ Chi máá-yá, chá'u-ya ná ñn ná

ñn cháa ndasa tiñu kásá'a máá-de. ⁷ Ko nuu cháa kásá'a ndi'i tiñu va'a, já'a-ya tú'un ja ná kúchaku-de ní káni, chí kándúkú-de tu'un luu tu'un jíñú'ún, jíñ tú'un ja má kúu kuti-dé jíñ. ⁸ Te kití xaan iní-ya te jíto u'u-ya cháa kákanaá, chí kásáni'in iní-de nuu tú'un ká'an ndaa, te kájandatu-de nuu tú'un yákuá yó'o. ⁹ Te tundó'o u'u xaan já'a-ya sikí táká ñayivi kásá'a tiñu ñáá, xnáñúú-gá nuu ñayivi judío te suni súan nuu ñayivi griego. ¹⁰ Ko sikí táká ñayivi kásá'a máni tiñu va'a, já'a-ya tú'un luu, tu'un jíñú'ún, jíñ tú'un kuaká'nu iní. ¹¹ Chí Dios tú ncháá nuu-ní-ya ñn ñn ñayivi. ¹² Chi taká cháa ja ní kasá'a kuachi, vasa tú káy'i-de chí ley, suni tú níni ley te naa-dé. Ko taká cháa ní kasá'a kuachi ja á káy'i-de chí ley, suni jíñ ley kundaá tiñu-de. ¹³ Chí nasu cháa kájiní so'o tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu Dios, chí cháa káskíkuu tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu-yá. ¹⁴ Chí cháa sñn nación ja tú káñava'a-de ley ja á yóso, ko kásá'a-de súan-ni taká tiñu yí'i nuu ley. Chí cháa-ún, vasa tú káñava'a-de ley, ko máá-de kákuu-de ley kájatíñu máá-de. ¹⁵ Ja yúan jiní-yo já tú'un tá'ú ley chí yóso iní añú-de. Te añú-de kúu testigo-de. Te tu'un kájani iní-de kájikān kuachi sikí-dé, xí sánaa ká'an ja tú naún kuachi ndiso-de. ¹⁶ Súan sá'a-de kivi sándaá Dios sikí táká tiñu sa'í kásá'a ñayivi. Te jíñ Jesucristo sándaá-ya jíñ tú'un va'a ká'an-ri.

Káy'i judío nda'a kuachi

¹⁷ Te nú róó, cháa judío nání-ró, te jíñ ley kándij ní-in-ró, te sátéyí-ró máá-ró ká'an-ro já chíñú'ún-ró Dios, ¹⁸ te nú jiní-ro ndasa játa'an

in_i-ya, te nú játú'ún-ró tú'un jínú'ún, te nú n_i
 kutu'a-ró jín ley, ¹⁹ te nú jáni ndija in_i-ro já máá-ró
 kúu cháa yóxnúú núu cháa kuáá, nú máá-ró kúu
 ñu'un stúun nuu ñáyiv_i ká'jin ñuñáa, ²⁰ nú máá-ró
 kúu cháa stá'an nuu ñáyiv_i tú kájin_i kuti, nú máá-ró
 kúu maestro suchí lúli, te nú súan jáni in_i-ro, ch_i
 jín máá ley te ñáva'a-ró íchi ndasa júku'un in_i-i jín
 tú'un ká'an ndaa, ²¹ te nú róó súan stá'an-ro núu
 ingá cháa, naja tú stá'an-ro núu máá-ró núsáá. Te
 nú róó súan jáni-ró tú'un ja má kúu sakuí'ná-yó,
 te naja sakuí'ná-ró núsáá. ²² Róó, ch_i ká'an-ro já
 má kúu kusíki ncháa tá'an-yó, te naja ísíki ncháa
 tá'an-ró núsáá. Róó, ch_i ká'an-ro já kúkini in_i-ro
 jito-ró ndosó, te naja sakuí'ná-ró ndátíñu ío in_i ve'e
 i_i núsáá. ²³ Róó, ch_i sátéyíí-ró máá-ró jín ley,
 te naja kúka nuu Dios sá'a-ró síkí já tú jándatu-ro
 núu ley núsáá. ²⁴ Chi cháa s_{in} nación, máni
 káka'an ndiva'a-de síkí Dios ja kuáchi róó jíná'an-ró,
 nátu'un yóso núu tutú. ²⁵ Ch_i nú skíkuu-ró tú'un
 ká'an ley, yúan-na te ni'in tíñu ndija ja ní xit_i
 ndúu-ro. Ko nú tú jándatu-ro tú'un ká'an ley,
 yúan-na te ja ní xit_i ndúu-ro-ún kúu nátu'un túu-ni
 ní xit_i ndúu-ro. ²⁶ Ja yúan, in cháa ja tú ní xit_i
 ndúu, nú skíkuu-de taká tíñu tá'ú ley, te vasa tú
 ní xit_i ndúu-de, te tú nduu-de nátu'un ja ní xit_i
 ndúu náún. ²⁷ Te cháa yúan ja máá jándáa cháa
 tú ní xit_i ndúu kúu-de, ko nú skíkuu va'a-de tu'un
 ká'an ley, yúan-na te kuu nakuxndíi-de síkí-ro, ch_i
 tú jándatu-ro tú'un ká'an ley vasa ñáva'a-ro tutú, te
 n_i xit_i ndúu-ro. ²⁸ Ch_i judío máá jándáa ndija, nasu
 cuenta ndasa káa ichi síkí kúu. Ni ja ní xit_i ndúu

ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sikí yíki kúñu kúu. ²⁹ Chi judío ndija kúu ja káa súan onde ichi iní. Te ja ní xití ndúu ndija, kúu ja káa súan onde inji, onde añú, chi nasu cuenta tutu kúu, te nasu ñáyivi kájatú'un cháa-ún, chi Dios.

3

¹ Ndénu ní'in tíñu-ga cha judío núsáá. Te ndénu já'tíñu ja xití ndúu núsáá. ² Xaan vá'a ní'in tíñu vii. Te ja xnáñúú, chi inji nda'a máá-de ni kivi tu'un Dios ni sá'a-ya. ³ Tú naún sá'a vasa sava-de tú ní kákandíja. Te kuachi ja tú ní kákandíja-ún, te ni skíkuu sáni Dios tu'un máá-ya náún. ⁴ Túu, chi sua ká'an ndaa Dios, vasa máni káxndá'ú taká cha nátu'un yóso núu tutú: Náva'a ná kéndoo ndaa-ní jín taká tu'un ká'an-ní, te kundéé-ní nú káxndichí-de ní, áchí. ⁵ Te nú kenda ndijin-ga tu'un ndaa Dios sá'a kuachi-yó, te ndasa ka'an-yo núsáá. Kándij yo'o Dios ja súan xndó'o-ya yóo náún. Aa, nátu'un káka'an cha yúkú, ká'an-ri nú súan. ⁶ Ma kúu kuti. Chi nú súan te ndasa sánda Dios kuachi ñáyivi núsáá. ⁷ Te nú kenda luu-ga tu'un ndaa Dios sá'a tu'un tú'ún máá-rí, te naja ní'in ná'in-rí kuachi núsáá, áchí-i. ⁸ Vatu-ni sá'a-yó tíñu ñáá náva'a kenda tíñu va'a náún. Chi sava ñáyivi káka'an ndiva'a-i sikí-yo ja súan káka'an-yo. Bueno ta'nu ndatu máá-i nú súan.

Ndivii ñáyivi káy'i-i nda'a kuáchi

⁹ Naun. Va'a-ga yóo, cha judío, vásá cháa-ún náún. Túu. Chi a ni ka'an-ri ja taká ñáyivi vasa judío vasa griego káy'i-i nda'a kuáchi. ¹⁰ Nátu'un yóso núu tutú: Tú kuti ñáyivi ndaa ío, ni vasté ín-i.

11 Tú kuti ñáyiví júku'un iní íó, ni tú kuti ñáyiví nándúkú Dios íó. 12 Taká-i, ni kakusín-i kája'an-i, ñn-na nī kativí sáni-i. Tú kuti ñáyiví sá'a tiñu va'a íó, ni vasté ñn máá tú'un-i. 13 Yaú ndiyi ja núña kúu yoo sukun-í. Te jíin yaa-í jakín-i tu'un xndá'ú. Te nducha kuñi-tí yí'i yu'u-í. 14 Ni chítú iní yu'u-í, ñú'un tu'un tási jíin tú'un tíxín. 15 Xaan yachí ja'a-í kaskáka-i niñi. 16 Sikí ichi ká'jin-i, yúan kii tundó'o naa sáva-ga-i. 17 Te ichi íó tu'un vindáa vinené tú kájiní kuti máá-i. 18 Tú kájiní-i kuandatú-i nuu Dios. Achí. 19 Ko kájiní-yo já taká tu'un ká'an ley, ká'an jíin máá cháa káyí'i nda'a ley, náva'a ná kasú taká ñáyiví yú'u-í, te sikí ní ñúyiví ná náku xndíi Dios. 20 Chí jíin sikí taká tiñu tá'ú ley, ni ñn ñáyiví ma kéndoo ndaa-i nuu-yá. Chí ley sá'a ja jiní-yo núu kuáchi.

Náun modo kéndoo ndaa ñáyiví

21 Ko vina a ni kenda ndijin tu'un ndaa Dios, ko nasu jíin ley. Chí testigo sikí tú'un-ún kákuu máá ley jíin cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa. 22 Te tu'un-ún kúu ja nú kándija-yó Jesucristo te kéndoo ndaa-yo sá'a Dios nuu taká-i ja kákandija-i nuu-yá. Chí ñn núu-ni ká'io taká-i. 23 Chí taká-i kásá'a-i kuáchi. Te ja yúan tú kákundéé-i skíkuu-i tu'un luu Dios. 24 Sikí já tú'un luu íó iní-ya kúu ja ní ja'a sáni-ya tú'un ni kakéndoo ndaa-i, te ni nakuaan Cristo Jesús ñáyiví-ún. 25 Te ni kenda Jesús ni sá'a Dios, náva'a kuanchaa I'a-ún kuáchi-yó jíin niñi-yá, te nú kándija-yó núu-yá. Náva'a ná kuni-yo ja I'a ndaa kúu-ya. Chí jíin paciencia te tú ní ndóna Dios sikí kuáchi ni kasá'a ñáyiví sáa. 26 Súan

n̄i sá'a-ya náva'a ná kuní-yo vína ja I'a ndaa kúu máa-ya jín ja ná kéndoo ndaa ñáyivi nú kándija-i nuu Jesús sá'a Dios. ²⁷ Ndéchi kuá'an tu'un sátéyí-i máa-i núsáá. A n̄i kenda kua'an. Ndé jín ley. Jín ley ja tá'ú tíñu ndasa sá'a-yó náún. Túu, chí jín ley siki tú'un kándija-yó. ²⁸ Ja yuán jiní-yo ja kéndoo ndaa ñn cháa jín tú'un kándija-de, nasu jín tú'un skíkuu-de ja ká'an ley. ²⁹ Te máa ñn nuu ñáyivi judío kúu-ya Dios náún. Nasu suni kúu-ya Dios nuu ñáyivi sñn nación náún. Jandaa chí suni Dios kúu-ya núu ñáyivi sñn nación. ³⁰ Chí Dios, máa ñn-ni-ya ío. Te máa I'a-ún, skéndoo ndaa-ya ñáyivi ní xiti ndúu, siki ja kándija-i, jín ñáyivi tú ní xiti ndúu suni jín tú'un kándija-i. ³¹ Te a n̄i stíví-yó ley jín tú'un kákandija-yó náún. Ma kúu kuti, chí sua skíkuu-ga-yo.

4

Tu'un n̄i kándija Abraham

¹ Ndasa káka'an-ri siki ndíyi tatá ñúu súká-yó Abraham, chí chíi máa-de n̄i kakaku-yó. ² Chí nú ní kéndoo ndaa Abraham siki táká tíñu sá'a-de, ío modo sátéyí-de máa-de núú, ko nasu núu Dios. ³ Chí ndasa ká'an tutu ii: N̄i kándija Abraham nuu Dios, te n̄i chí'i-ya cuenta-de ja á n̄i kéndoo ndaa-de, áchí. ⁴ Ko nuu ñáyivi sátiñu, nasu ñn favor sá'a-yó jín-i ja kuá'a-yó kúta'u-í. Chí tíñu n̄i sá'a-i, yuán chá'u-yó-i. ⁵ Ko nú kándija ñn ñáyivi, vasa tú sátiñu-i, chí'i-ya cuenta ja á n̄i kéndoo ndaa máa-i, chí n̄i kándija-i nuu máa-ya ja kúu skéndoo ndaa-ya ñáyivi chá'an-ga kuandatu va'a nuu-ya.

⁶ Te nú n̄i chi'i Dios cuenta ñn chaa ja á n̄i kendo ndaa-de, vasa tú ní sátiñu-de, ná kendo ndatu-de, áchí David súan: ⁷ Xáán ndatu kendo ñayivi já á n̄i sá'a-ya tóká'nu in̄i nuu táká tiñu ñáá n̄i kasá'a-i, te n̄i jas̄u-ya sikí kuáchi-i. ⁸ Xáán ndatu kendo ñn chaa ja tú ndenda kuachi-de sikí-dé, sá'a máá Tatá Dios, áchí David. ⁹ Nuú máá ñn ñayivi xití ndúu kúu tu'un ndatu yá'a náún, xí súni kúu nuu ñayivi tú xití ndúu náún. Chi káka'an-yo já ní kandíja Abraham te ja yúan n̄i chi'i-ya cuenta-de ja á n̄i kendo ndaa-de. ¹⁰ Ndasa n̄i chi'i-ya cuenta-de núsáá. Onde ná té xití ndúu-ga-de xí já á n̄i xití ndúu-de náún. Nasu já á n̄i xití ndúu-de kúu, chi onde ná té xití ndúu-ga-de. ¹¹ Te onde ná té xití ndúu-ga Abraham, te n̄i tá'ú-ya tiñu ja ná xití ndúu-de máá-de. Jian ní kuu ñn tuni xí ñn sello, ja ní kandíja-de, te ja yúan a n̄i skendo ndaa-ya-dé. Súan n̄i sá'a-ya, náva'a ná kúu máá-de táa nuu táká ñayivi kákandíja, náva'a ná chí'i-ya cuenta-i ja á n̄i kakendo ndaa-i vasa tú ní kaxití ndúu-i. ¹² Te suni kuu-de táa nuu ñayivi ní kaxití ndúu, ko nasu núu ñayivi já nían n̄i kaxití ndúu, chi suni ká'in-i ichi ndíyi táa-yo Abraham. Te kákandíja-i nátu'un n̄i kandíja máá-de onde ná té xití ndúu-ga-de núú. ¹³ Chi nasu sikí ley ní keyu'u-yá, ja Abraham xí ñayivi kákuu tata-de ni'in tá'u ní ñúyivi. Chi sua sikí já kendo ndaa-i sá'a tu'un kándíja-i kúu ja ní keyu'u-yá. ¹⁴ Chi nú chaa káy'i chi ley kákuu chaa xín tá'u, te kákandíja sáni-yó núsáá. Te tu'un n̄i keyu'u-yá naa núú. ¹⁵ Chi kití in̄i-ya núu-í sá'a ley. Ko nuu tú ley ío, tú naún tu'un stívi tiñu ío. ¹⁶ Ja yúan,

cuenta tu'un kándija-yó kúu ja kéndoo ndaa-yo, náva'a ná kóo-ún jíin tú'un ío luu ini máa-yá, te náva'a ná kéndoo seguro tu'un ni keyu'u-yá nuu táká tata-de. Ko nasu núu máa in ñayivi káy'i nda'a leykúu, chi suni nuu ñayivi kákandija nátu'un ni kandija Abraham. Chi cha-a-ún kúu táa taká yóo jíná'an-yó, jito nuu máa-yá. ¹⁷ Nátu'un yóso núu tutú: Róo kuu táa nuu kuá'a xaán nación ni sá'a-ri, áchí. Te nuu máa-yá ni kandija-de. Te máa-yá kúu I'a náschaku taká ndiyi, te kána-ya xiní taká ndatíñu ja té koo-ga, te vai jáa-ni. ¹⁸ Te máa Abraham, vaša tú ñúkuu ini-de núu, ko ni ñúkuu ini-de. Chi ni kandija-de ja jáa-de kuu-de táa nuu kuá'a xaán ñúu, nátu'un ni ka'an-ya jíin-de: Súan ndea tata-ro. Achí-ya. ¹⁹ Te ni'in ni kandija-de. Tú ní kuítá-de, ni tú ní sá'a-de cuenta ja á kuayii-de, chi a yani koo-de in ciento kuia. Ni tú ní sá'a-de cuenta ja ní ichi chi Sara. ²⁰ Suni súan jíin tú'un ni keyu'u Dios, tú ní jáni sikí ini-de ja má kándija-de núu, chi sua ni kandija ni'in-ga-de. Te ni nakana jaa-ga-de Dios. ²¹ Te seguro xaán ní kandija-de ja kúu skíkuu Dios tu'un ni keyu'u-yá. ²² Ja yúan ní chi'i-ya cuenta-de ja á ni kéndoo ndaa-de. ²³ Te nasu máa in sikí Abraham yóso tutú ja súan ni chi'i-ya cuenta-de. ²⁴ Chi suni yóso já sikí yóo, ja ná chí'i-ya cuenta yóo, ñayivi kákandija nuu máa Dios ja ní naschakú-ya Jító'o-yo Jesús. ²⁵ Chi Jesús ni jí'i-ya já sikí kuáchi-yó. Te ni nachaku-ya náva'a ná kéndoo ndaa-yo.

5

Sikí tá'u ní'in ñáyivi kákendoo ndaa

¹ A n̄i k̄akend̄oo ndaa-yo j̄ín tú'un kákand̄ija-yó núsáá. Te ja yúán, tú kájito u'u tá'an-yó j̄ín Dios n̄i sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ² Chi ja sikí I'a-ún kákand̄ija-yó, te núña ichi k̄iv̄i-yó j̄ín tú'un luu ío in̄i-ya yá'a. Ch̄i sik̄i yá'á ká'jin n̄i'in-yó te kus̄i in̄i-yo. Ch̄i káñukuu in̄i-yo k̄iv̄i-yó núu nd̄i nchaa kánchaa Dios. ³ Te nasu máá ñ̄n sik̄i tíñu yá'a, ch̄i suni kús̄i in̄i-yo sik̄i já kájito-yó túndó'o. Ch̄i a kájini-yo já túndó'o sá'a ja ío paciencia in̄i-yo. ⁴ Te pacienkcia-ún yija-yó sá'a. Te ja ní yija-yó-ún, sá'a ja ñúkuu in̄i-yo. ⁵ Te tu'un ñúkuu in̄i-ún, tú kúka nuu-yo sá'a, chi tu'un n̄i kundá'ú in̄i Dios yóó, n̄i jich̄a nuu kua'an in̄i añú-yo ní sá'a Espiritu Santo ja ní ja'a-ya núu-yo. ⁶ Ch̄i onde ná tú kúu nama-yó máá-yó núú, te máá mí'ín k̄iv̄i te n̄i j̄i'í Cristo ja sikí ñáyiv̄i ñáá. ⁷ Ch̄i fuerza-ni kuu kuu ndija ñ̄n ch̄a sik̄i ñ̄n ch̄a jíka ndaa. Ko sanaa te chundéé in̄i ñ̄n ch̄a kuu-de ja'a ñ̄n ch̄a va'a. ⁸ Ko Dios, stá'an-ya núu-yo ndasa kundá'ú in̄i-ya yóó, ch̄i nini kándiso-yó kuáchi te n̄i j̄i'í Cristo ja'a yóó. ⁹ Vina a n̄i k̄akend̄oo ndaa-yo ní sá'a ñ̄ñi-yá. Núsáá te ví'í-gá kaku-yó núu tú'un kití in̄i Dios sá'a-ya. ¹⁰ Ch̄i nú kájito u'u-yo-yá sáá, te n̄i naketé'an-yó j̄ín Dios n̄i sá'a ja ní j̄i'í Se'e-ya, te ja súan, a n̄i naketé'an-yó j̄ín-yá, núsáá te ví'í-gá kaku-yó vina ja súan chakú-ya. ¹¹ Te nasu níni máá súan-ni, ch̄i suni kákus̄i in̄i-yo núu Dios sá'a Jito'o-yo Jesucristo. Chi ja sikí I'a-ún, te n̄i naketé'an-yó j̄ín Dios vina.

Ja ní kenda kue'e kuu-yo

¹² Ja yúán, suni súan nátu'un nī kīvī kuāchi inī ñuyívi ní sá'a máá tú'ún-ni cháa. Te sikī kuáchi-ún, te nī kīvī kue'e kuu-yo. Te súan nī jichā kue'e kuu-yo-ún, nuú táká ñayívi, chi taká-i nī kasá'a-i kuāchi. ¹³ Chi onde ná té koo-ga ley, te nī io kuāchi inī ñuyívi. Ko tú chí'i-ya cuenta nuu túu máá ley. ¹⁴ Kue'e kuu-yo-ún, nī tá'ú tíñu onde kīvī ní kii Adam, te onde kīvī ní kenda Moisés, vasa onde sikī ñayívi já tú ní kasá'a-i kuāchi modo nī stíví Adam tíñu. Chi cháa-ún nī kuu muestra l'a cháa.

Ja ní kenda tu'un kuchaku-yo

¹⁵ Ko ta'u já ní ja'a-ya, nasu ní kii nátu'un máá kuáchi-ún. Chi nú sikī tíñu nī stíví máá tú'ún-ni cháa onde sáá, te nī kají'i kua'a ñayívi ní sá'a, núsáá te ví'í-gá sá'a tu'un luu ío inī Dios jíin tá'u lúu já'a máá tú'ún-ni cháa Jesucristo, nī kajichā nuu nuu kuá'a-í. ¹⁶ Te sīn sá'a kuāchi máá tú'ún-ni cháa-ún, te sīn sá'a ta'u-yá. Chi sikī kuáchi máá tú'ún-ni cháa-ún te nī nakuxndí-ya-í ja tá'nu ndatu-i. Ko jíin tá'u-ún, te kii tu'un ja kéndoo ndaa-i, vasa kua'a-í nī kastíví-í tíñu. ¹⁷ Te nú máá tú'ún-ni cháa-ún nī stíví tíñu, te ja yúán ní tá'ú tíñu kue'e kuu-yo ní sá'a máá tú'ún-ni cháa-ún, núsáá te ví'í-gá ná tá'ú tíñu ñayívi kúchaku, sá'a máá tú'ún-ni cháa Jesucristo. Chi ni'in vá'a-i máá tú'un luu ío inī-ya, te suni ni'in-í ta'u já kéndoo ndaa-i. ¹⁸ Núsáá te nátu'un nī nakuxndí-ya sikí taká cháa, chi nī stíví máá tú'ún-ni cháa-ún tíñu, suni súan máá tú'ún-ni cháa nī sá'a tíñu ndaa, ja yúán te kaku taká cháa te kuchaku-de. ¹⁹ Chi nátu'un tú ní jándatu máá tú'ún-ni cháa, te kua'a xáan cháa nī

kivi koyo chii kuachi ni sa'a-de. Suni sunan ni jandatu maá tú'un-ni chaá, te kua'a xaan chaá kendoo ndaa sa'a-ya. ²⁰ Ko ley, ni chaá nava'a ná ndea-ga kuachi, ko nuu ni ndea-ga kuachi, te ni ndea-ga tu'un luu ío ini-ya. ²¹ Chi natu'un ni tá'ú tíñu kuachi ja koo kue'e kuu-yo, suni sunan ná tá'ú tíñu tu'un luu ío ini-ya jín tíñu ndaa nava'a kuchaku-yo ní káni sa'a Jito'o-yo Jesucristo.

6

Ja tuká chakú-yo chí kuachi

¹ Ndasá ka'an-yo núsáá. Kukuu-ni-yó jín kuachi nava'a ná kuá'nu-ga tu'un luu ío ini-ya náún. ² Ma kuu kuti, chi yoo ni kaji'i-yo, ni kakenda-yó chí kuachi. Te naja kaka kuu-ga-yo jín kuachi núsáá. ³ Á tú káju'u'un ini-ro já táká yoo ja ní kajanducha-yo chí Cristo Jesús, suni ni kajanducha-yo chí tu'un ni ji'i-ya. ⁴ Chi ni kayuji ta'an-yo jín-yá ja ní ji'i-ya, chi ni kajanducha-yo chí tu'un ni ji'i-ya. Te ni nachaku Cristo ma'ñú ndíyi ni sa'a tu'un luu maá Táa-ya, nava'a yoo, suni sunan kuu kaka kuu jáá-yó. ⁵ Chi nú ñn núú-ni ni kanduu-yó jín-yá jín natu'un ni ji'i-ya, suni sunan nduu-yó jín-yá jín natu'un ni nachaku-ya. ⁶ Tu'un yá'a a kájiní-yo, chi chaá tú'ú já kándeé ini-yo, ñn núú-ni ni ji'i-de jika cruz jín maá Cristo, nava'a ná náa yiki kúñu ja ndíso kuachi, nava'a ma kuatíñu sáni-ga-yo núu kuachi. ⁷ Chi chaá ja á ni ji'i, a ni kenda-de ini nda'a kuachi. ⁸ Te nú ni ji'i-yo jín Cristo, a kákandíja-yó já suni sunan nachaku-yo jín-yá. ⁹ Chi a kájiní-yo já Cristo ni nachaku-ya má'ñú ndíyi, te ma kuu kuti-gá-ya. Chi kue'e

kuu-yo, tuká t̄in so'o-ya. ¹⁰ Te ja súan n̄i ji'i-ya chíi kuachi, n̄i ji'i-ya ín jínu-ni. Ko ja v̄ina chakú-ya, chíi Dios chakú-ya. ¹¹ Suni súan róó jíná'an-ró, ná sá'a-ró cuenta ja á n̄i kaji'i ndija-ró chíi kuachi, ko a káichaku-ro chíi Dios n̄i sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

Ja tuká t̄in kuachi so'o-yó

¹² Núsáa te ma kuá'a-ró tú'un ja tá'ú tíñu-ga kuachi nuu yiki kúñu-ró ja kúu. Chíi kuní kuachi-ún ja kuándatu-ro núu sá'a-ró táká tíñu ndío in̄i yiki kúñu-ró. ¹³ Ni ma sokó-ro táká pedazo yiki kúñu-ró núu kuáchi ja sá'a tíñu ñáá, chíi sua sá'a-ró cuenta ja ní kanachaku-ro má'ñú ndíyi, te ná kuá'a-ró máá-ró núu Dios. Te taká pedazo yiki kúñu-ró ná kuá'a-ró núu-yá ja sá'a-ya tíñu ndaa jíin. ¹⁴ Chi kuachi, ma kúu tá'ú-ga tíñu nuu-ro, chíi tuká káy'i-ró ndá'a ley, chíi sua káy'i-ró ndá'a tú'un luu ío in̄i-ya. ¹⁵ Ndasá kuu núsáa, kukuu-yó sá'a-yó kuáchi, chíi tuká káy'i-yó ndá'a ley, chíi sua káy'i-yó ndá'a tú'un luu ío in̄i-ya náún. Ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájin̄i-ro ja nú kájandatu-ro núu ín chaa, mozo-de kákuu-ró, chíi n̄i kaja'a-ró máá-ró núu-dé náv̄a'a kuu-ró mozo-de kuandatu-ro núu-dé. Suni súan nú kuandatu-ro núu kuáchi, te kuu-ro. Xí nú kuandatu-ro núu-yá, te kendo ndaa-ro. ¹⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chíi vasa n̄i kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko v̄ina chíi onde jíin in̄i jíin añu-ro ní kajandatu-ro núu tú'un, ná modo n̄i kajatá'ú-ró. ¹⁸ Te v̄ina a n̄i kenda koyo-ró in̄i nda'a kuáchi. Te n̄i kanduu-ró mozo nuu táká tíñu ndaa. ¹⁹ Nátu'un káka'an ñayiv̄i yúkú, súan ká'an-ri jíin-ró. Chíi tú yachi xin̄i-ro. Chíi nátu'un sáá, n̄i ja'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu

chá'an jíin núu tíñu ñáá ja ní kaa ñáá-ga sá'a, suni súan vina ná kuá'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu ndaa, náva'a kenda tiñu ndoo. ²⁰ Chi ná n̄i kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko siki tíñu ndaa tú ní kakuu-ró mozo. ²¹ Naún ní ja'a taká tiñu-ún nuu-ro, chi vina kákuka nuu-ro sá'a-ún. Chi nú kukuu-yó jíin-ún te kuu-yo. ²² Ko vina a n̄i kenda koyo-ró iní nda'a kuáchi. Te n̄i kanduu-ró mozo Dios. Te a n̄i kandundoo-ró ní sá'a-ya, te onde sandi'í-na te kuchaku-ro ní káni. ²³ Chi ya'u-yó já kuá'a kuachi nuu-yo kúu ja kúu-yo. Ko in ta'u-yo já kuá'a Dios nuu-yo kúu ja kúchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

7

Modo ja t̄in ley so'o ñayivi

¹ N̄ani, xí tú kájuku'un in̄i-ro já t̄in ley so'o in chaa nú nini chakú-de náún. Ká'an-ri jíin cháa kájin̄i ndasa ká'an ley. ² Chi ña'an ní tanda'a, yí'i-ña ndá'a yíi-ña sá'a ley, ko nú a n̄i j̄i'í yii-ña, a n̄i kenda-ña chíi ley cuenta yii-ña. ³ Ja yúán, nú chakú yii-ña, te ketá'an-ña jíin ingá chaa, te kunání-ña ñá'an ísíki ncháa yii nú súan. Ko nú a n̄i j̄i'í yii-ña, a n̄i kenda-ña chíi ley-ún. Te vasa ná ketá'an-ña jíin ingá chaa, nasu ísíki ncháa-ña yíi-ña. ⁴ Suni súan róo jíná'an-ró, ñāni māni, a n̄i kaj̄i'í-ro núu ley ja súan n̄i j̄i'í yiki kúñu Cristo, náva'a ná náketá'an-ró jíin ingá, ja kúu máa I'a ja ní nachaku ma'ñū ndíyi, náva'a kuu sá'a-yó táká tiñu va'a kuní Dios. ⁵ Chi ná n̄i kaj̄ika-yó jíin modo kakuu in̄i ñayivi, te n̄i ndukanda taká ja ndío in̄i-yo jíin kuáchi n̄i sá'a

ley. Te ni kasátíñu-ún iní pedazo yiki kúñu-yó, te ni sá'a taká tiñu ja kúu-yo jiín núú. ⁶ Ko vina ni kenda koyo-yó iní nda'a ley, te ni kaji'i-yo núú ja jasú-yó-ún. Te ja yúán kajatíñu jaá-yó jiín maá Espíritu, nasú jiín tutú aná'án. ⁷ Ndasá ka'an-yo núsáá, ley kúu kuachi náún. Ma kúu kuti. Ko ja maá-rí, ma kuní-ri ja ío kuachi nú tú ley núú. Te suni ma kuní-ri ja ío tu'un ndío iní nú tú ní ka'an ley jiín-ri: Ma ndío iní-ro, áchí. ⁸ Te jiín ley ni jikin nuu kuáchi jiín-rí, te ni skíi iní-ri ni ndio iní-ri taká tiñu kuní. Chi nú tú ley, te a ni ji'i kuachi nú súan. ⁹ Te ruu, tú ní jiní-ri ley, te ni ichaku-ri sáá. Ko nuu ní cha tu'un tá'ú tiñu, yúan-na te ni nachaku kuachi, te ruu ni ji'i-ri. ¹⁰ Te ley chi kuchaku-yo jiín núú, ko ni jiní-ri ja kuní kuu-ri jiín. ¹¹ Te jiín tú'un tá'ú tiñu, ni jikin nuu kuáchi jiín-rí, te ni xndá'ú ruu, te ni ja'ni rúú. ¹² Ja yúán ío ndoo ndija maá ley. Te tu'un tá'ú tiñu, suni ío ndoo, ío va'a, te ío ndaa.

Ndasá kajatá'an ley yúkú jiín ley maá-yá

¹³ Te ja ío va'a yúan, ni ja'ni rúú náún. Túu, chi sua maá kuáchi, jiín maá ley ja ío va'a ni ja'ni rúú, náva'a ná kuní-yo ja kuáchi ndíso ndija kuachi, te kaa xaan-gá kuachi siki kuáchi sá'a tu'un tá'ú tiñu. ¹⁴ Chi kajiní-yo ja ley jika cuenta Espíritu, ko ruu, chi cha yúkú kúu-ri. Te ni jaan kuachi ruu, te jandatu-ri nuu. ¹⁵ Chi tiñu sá'a-ri, tú júku'un iní-ri jiín, ni tú sá'a-ri ja kuní-ri, chi sasua sá'a-ri ja kiti iní-ri jito-ri-ún. ¹⁶ Te nú sá'a-ri ja tú kuní-ri-ún, yúan-na te jatú'ún-rí ja ío va'a ley. ¹⁷ Ja yúán, vina nasú rúú kúu ja sá'a tiñu-ún, chi kuachi ja ncháá iní-ri kúu ja sá'a. ¹⁸ Te a jiní-ri ja iní-ri, ja kuní ka'an

in_i añú máá-rí, tú ncháá tiñu va'a, ch_i kúu in_i-r_i sá'a-r_i tiñu va'a, ko tú kúndéé-rí sá'a-r_i. ¹⁹ Ch_i tú sá'a-r_i tiñu va'a ja kúu in_i-r_i sá'a-r_i, ko tiñu ñáá ja tú kuní-r_i sá'a-r_i-ún, sa yuán sá'a-r_i. ²⁰ Te nú sá'a-r_i tiñu ja tú játa'an in_i-r_i, nasu rúu sá'a yuán, ch_i kuachi ja ncháá in_i-r_i kúu ja sá'a. ²¹ Jiní-r_i inga ley yá'a núsáá: Vasa kúu in_i-r_i sá'a-r_i tiñu va'a, sasua ncháá tiñu ñáá in_i-r_i. ²² Ch_i kúsii in_i-r_i jín ley Dios onde jín iní jín añú-r_i. ²³ Ko jiní-r_i nuu inga ley ja jíka in_i taká pedazo yiki kúñu-r_i, kájatá'an jín ley ja jíka jín já jín tuní-r_i, te nátu'un preso skívi ruu in_i nda'a ley ndíso kuachi ja ncháá in_i pedazo yiki kúñu-r_i. ²⁴ Naka ndá'ú chaá kúu-r_i. Ndéja náma ruu ch_i modo máá-rí yá'a ja kúu núsáá. ²⁵ Ná kúta'u-rí nuu Dios sá'a máá Jíto'o-yo Jesucristo. Núsáá te jítíñu-r_i nuu ley Dios jín já jiní tuní-r_i, ko nuu ley kuachi, ch_i jín modo máá-rí jítíñu-r_i.

8

Modo jíka-yó jín máá Espíritu

¹ Núsáá te vina ma náku_xndíi kuti-yá siki ñáyivi káyí'i nda'a Cristo, ch_i tuká kájika-i nátu'un kuní modo máá-i, ch_i sua kájika-i nátu'un kuní máá Espíritu. ² Ch_i ley ja ká'an Espíritu, onde jín Cristo Jesús sá'a ja chakú-yo. Yuán ní nama ruu in_i nda'a ley ja ndíso kuachi jín já ndíso kue'e kuu-yo. ³ Ch_i tiñu ja tú ní kúu sá'a ley siki já vítá in_i ñáyivi, te n_i sá'a Dios, ch_i n_i tájí-yá Se'e-ya ní kii nátu'un kándaa máá-yó, náva'a kundiso-ya kuáchi. Te n_i nakuxndíi-ya siki kuáchi ja ndíso ñáyivi. ⁴ Náva'a ná skíkuu-yó taká tiñu tá'ú ley sá'a-ya, jín yóo ja tú kájika-yó nátu'un kuní máá modo ñáyivi, ch_i

kájika-yó nátu'un kuní máá Espíritu. ⁵ Chi ñayivi kájika nátu'un kuní máá modo máá-i, ja kúu modo máá-i kájítú iní-i jíín. Ko ñayivi kájika nátu'un kuní máá Espíritu, ja kúu tiñu Espíritu kájítú iní-i jíín. ⁶ Chi nú kájani iní-yo nátu'un kuní modo ñayivi, te kuu-yo. Ko nú kájani iní-yo nátu'un kuní máá Espíritu, te kuchaku-yo jíín tú'un kuaká'nu iní. ⁷ Ñayivi jáni iní-i sikí modo máá-i, chi jíto u'u-i Dios, chi tú jándatu-i nuu ley Dios. Te ni ma kúu kuandatu-i. ⁸ Tú kúu kusii iní Dios sá'a ñayivi kájika jíín modo máá-i. ⁹ Ko róo tuká kájika-ró jíín modo máá-ró, chi jíín Espíritu kájika-ró, te nú ncháá ndija Espíritu Dios iní-ro. Te nú in ñayivi tú ndiso-i Espíritu máá Cristo, nasu iní nda'a-yá yí'i-i. ¹⁰ Ko nú ncháá Cristo iní-ro, te vasa sikí kuáchi a ni jí'i yiki kúñu-ró, ko chakú añú-ro sikí tiñu ndaa. ¹¹ Ko nú iní-ro jíná'an-ró ncháá Espíritu máá Dios, I'a ni naschakú Jesús ma'ñú ndíyi, te suni súan jíín Espíritu-ya já ncháá iní-ro te nachaku yiki kúñu-ró ja kúu-ún sá'a Dios ja ní naschakú-ya Cristo Jesús ma'ñú ndíyi. ¹² Ñáni, chaá káitau kákuu-yó núsáa. Ko nasu núu modo máá-yó, ja káka-yó nátu'un kúu iní máá-yó. ¹³ Chi nú kájika-ró nátu'un kuní modo máá-ró, te kuu-ro nú súan. Ko nú jíín Espíritu xnáa-ro táka tiñu ja sá'a-ró jíín modo máá-ró, te kuchaku-ro. ¹⁴ Chi taká ñayivi já káyoxnúú Espíritu Dios nuu-í, ñayivi yúan kákuu se'e Dios. ¹⁵ Chi nasu nátu'un mozo ni sá'a-ya róo ja yú'ú-ro ingá jínu, chi ni nduu-ró nátu'un se'e-ya. Te ja yúan kákana ndá'ú-yo: Abba, ja kuní ka'an: Ai Táta máni. ¹⁶ Chi suni máá Espíritu ká'an ndaa ta'an jíín añú-yo já kákuu-yó sé'e Dios. ¹⁷ Te nú se'e-ya kákuu-yó, suni

chaa ni'in tá'u kákuu-yó, chaa ni'in tá'u núu Dios kákuu-yó. Te ni'in ká'nu-yó tá'u-yo jíin Cristo. Te nú súan kuandéé iní yo ndó'o ta'an-yo jíin-yá, náva'a suni nduñá'nu luu ta'an-yo jíin-yá.

Já kóo kivi kuánchaa tundó'o ñuyivi

¹⁸ Chi jáni iní-ri ja taká tundó'o kándo'o-yó vína, ni ma káni tá'an kuti jíin tú'un nduñá'nu luu-yó já kenda kuee-ga, te kuni ndijin-yo núu. ¹⁹ Chi taká ja ní sá'a-ya, kañukuu iní onde kenda ndijin taká se'e Dios. ²⁰ Chi taká ja ní sá'a-ya, ni kivi sáni iní nda'a tú'un té'yu, ko nasu já kákuu máá, chi súan ni jata'an iní máá I'a ni sá'a. Te kañukuu iní. ²¹ Chi in kivi, te taká ja ní sá'a-ya-ún, kenda iní nda'a tú'un té'yu, te kaka kuu ndicha-na jíin tú'un luu nátu'un taká se'e Dios. ²² Chi kájiní-yo já taká ja ní sá'a-ya-ún, in ká'nu-ni kátana, te kájito tundó'o onde vína. ²³ Te nasu máá in ja ní sá'a-ya-ún, chi suni onde yóó, ja ní kejá'á sátiñu Espiritu iní-yo, te suni kátana-yó jíin iní máá-yó, káinda-tu-yó já náki'in sé'é-yá yóó. Yuán kúu ja náma-ya yíki kúñu-yó. ²⁴ Chi kañukuu iní-yo te a ni kakaku-yó. Te nú ndijin kánde'é-yó núu in ja kañukuu iní-yo, nasu já kañukuu iní-yo kúu. Chi nú in ja á kájiní-i nuu kúu, ndé ñayivi kúñukuu-ga iní núsáá. ²⁵ Ko nú ja tú kájiní-yo núu kúu, kañukuu iní-yo. Yuán-na te jíin paciencia káinda-tu-yó-ún. ²⁶ Suni súan chindéé tá'an Espiritu jíin-yó já vítá iní-yo, chi tú kájiní-yo kakán ta'u-yo nátu'un kánúú kakán ta'u-yo, ko suni máá Espiritu kúu ja jikán ta'u já'a-yo, te tána jíin, te tú ní'in tú'un ka'an jíin. ²⁷ Ko máá I'a jíto nchaa vii iní ańú-yo, jiní-ya ndasa jáni iní Espiritu. Chi máá

Espíritu, jikán ta'u já'a táká ñáyivi ndóo nátu'un kuní máá Dios.

Já má kúu kuanchaa-i yóo ini nda'a Cristo

²⁸ Te a kájini-yo já táká ja tá'an ñáyivi, kendoo va'a-ga-i jín sá'a-ya, nuu ñáyivi já kákumani-í jín-yá, ja ní kana-ya xiní-í nátu'un ni jata'an ini-ya. ²⁹ Chi taká ñáyivi, jín tiempo a ni jini-ya núu-í. Suni ni teta'an-ya-í ja ná kóo-i nátu'un káa Se'e-ya, nává'a ná kúu Jesús ñani núu vásá sáva-ga ñani. ³⁰ Te máá ñáyivi ní teta'an-ya-ún, suni ni kana-ya xiní-í, te ñáyivi ní kana-ya xiní-ún, suni ni kakendoo ndaa-i ni sá'a-ya. Te ñáyivi ní kakendoo ndaa-ún, suni ni nduñá'nu luu-i ni sá'a-ya. ³¹ Te naún káka'an-yo sikí tú'un yá'a núsáá. Chi nú Dios ká'an-ya já'a-yo, te ndéja kúu ka'an sikí-yo núsáá. ³² Chi máá-yá, tú ní sásá'an-ya Se'e-ya, chi sua ni ja'a-ya-í ja sikí táká-yo. Te naja má kuá'a-ya táká ndatíñu nuu-yo ondé jín Sé'e-ya núsáá. ³³ Ndéja kúu kakan kuachi sikí ñáyivi ní kaji Dios núsáá. Máá Dios kúu I'a skéndo ndaa yóo. ³⁴ Ndéja náku'ndí sikí-yo. Máá Cristo kúu I'a ni ji'i, te suni ni nachaku-ya má'ñú ndíyi, te vina kánchaa-ya íchi ndává'a Dios, te suni I'a-ún ká'an-ya já'a-yo. ³⁵ Ndéja kúu kuanchaa yóo nuu tú'un ni kundá'ú ini Cristo yóo núsáá. Á tundó'o, xí já ndúkuí'a ini-yo, xí já kájika jínu-yó, xí tamá, xí já kájika víchí-yó, xí já káyu'ú-yo, xí yuchí náún. ³⁶ Nátu'un yóso núu tutú: Ja sikí ní kúu ja káji'i-ná ndita'an kivi, te nátu'un ri'i kiti kúu, kájani ini-í kájito-i náá, áchí. ³⁷ Ko tú súan, chi sua ni kundée-ga-yo jín táká tu'un yá'a ni sá'a máá I'a-ún ja ní kundá'ú

in̄i-ya yóó. ³⁸ Ch̄i jáni ndija in̄i-ri ja ní kue'e kuu-yo, ni tu'un ja chakú-yo, ni ndajá'a máá-ún, ni ja kákuñá'nu, ni ja kátá'ú tíñu, ni ja vína, ni ja yúchaan, ³⁹ ni nuu súkún, ni nuu kúnú, ni ñn ndatíñu ja ní sá'a-ya, ma kúu kuti kuánchaa yóó nuu tú'un ja máá Dios jíin Jító'o-yo Cristo Jesús, ni kundá'ú in̄i-ya yóó.

9

Tu'un ñayivi Israel

¹ Ká'an ndaa-ri tu'un Cristo, tú xndá'ú-ri, ch̄i súan ká'an ndaa-ri jiní-ri in̄i añú-ri jíin Espiritu Santo. ² Ch̄i ndúkuí'a xaan iní-ri, te nene tá'u'u in̄i añú-ri. ³ Ch̄i suni kuní máá-ri kuxio-ri nuu Cristo, te ná náa-ri núú, ja síkí ñaní-ri ja kúu tá'an-ri ja ñn-ni niñi, ñn-ni kuñu, kákuu-ri jíin. ⁴ Te chaa Israel kákuu-de. Máá-de kákuu chaa naki'in sé'é-yá, jíin ja ndúñá'nu-de, jíin ja ní sá'a-ya contrato jíin-de, jíin ja ní ja'a-ya ley nuu-dé, jíin ja chíñú'ún-de máá-yá, jíin tú'un ni keyu'u-yá nuu-dé. ⁵ Te ch̄i tata chaa-ún, ni kakenda ndiyi táa-yo. Te suni ch̄i tata yúan, ni kenda niñi, kuñu Cristo. Te taká ndatíñu yí'i nda'a Dios. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúia. Amén. ⁶ Ko nasu ja ní tiví tu'un Dios, ch̄i nasu taká ñayivi ja kákuu tata Israel kúu máá chaa Israel. ⁷ Te suni vasa tata Abraham kákuu-i, ko nasu ndí'i-i kákuu se'e-de. Ch̄i sua ká'an: Ch̄i Isaac koo ja kunání-i tata-ro, áchí. ⁸ Yuán kuní ka'an, nasu ja kákuu se'e yiki kúñu kákuu se'e Dios, ch̄i sua se'e ja ní keyu'u-yá-ún. Ch̄i'i-ya cuenta-i ja kákuu ndija-i tata-ún. ⁹ Ch̄i ya'á kúu tu'un ni keyu'u-yá: Suni kivi yá'a jinu kúia, te chaa-ri, te koo ñn se'e yíi Sara,

áchí. ¹⁰ Te suni ío inga tu'un, chí suni ni ni'in sé'e Rebeca. Uu se'e yíi ní sá'a ñn-ni cháa, ja kúu ndiyi táa-yo Isaac. ¹¹ Te onde ná té kaku-ga-i jíná'an-i, ni té kuni-ga-i sá'a-i ja vá'a ja ú'u, náva'a kendo ni'in tu'un, ni kaji ñúkúún Dios máa-i. Chí nasu jín tíñu sá'a-i, chí siki já ní kana-ya xiní-í. ¹² Chí ni ka'an-ya jín-ña: Ja ñá'nu kuatíñu nuu já súchí, áchí-ya. ¹³ Nátu'un yóso núu tutú: Ni kumaní-rí jín Jacob, te ni kití iní-rí nuu Esaú, áchí. ¹⁴ Ndasa ka'an-yo núsáa. Á sá'a Dios tíñu ja tú ío ndaa náún. Ma kúu kuti. ¹⁵ Chí ni ka'an máa-yá jín Moisés: Ndéja kuni-rí kundá'ú iní-rí te kundá'ú iní-rí, te ndéja kuni-rí kukuí'a iní-rí jín te kukuí'a iní-rí jín, áchí-ya. ¹⁶ Núsáa te tú kée tíñu sá'a ni cháa kuni, ni cháa jiku jín, chí máa Dios kúu I'a kundá'ú iní-ya. ¹⁷ Chí áchí tutu i jín rey Faraón: Ja yúan ní jani-rí róo náva'a ná kuichá tu'un sí'ví-rí ki'in ní ñúyívi, te kuni ndijin-i ndasa káa fuerza-rí ja kúkuu-rí jín-ró, áchí. ¹⁸ Núsáa, te nú ndéja kuni-ya, te kundá'ú iní-ya, te nú ndéja kuni-ya, te sándava-yá iní. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro jín-rí: Naja jikán-ga-ya kuáchi núsáa, chí ndé cháa kuu kasu nuu-yá ndasa játa'an iní-ya, achí-ro. ²⁰ Chí sua ka'an-rí jín-ró: Te róo, ndé cháa kúu-ró já státá'an-ró jín Dios. Á kuu ka'an kisi ñu'un jín máa cháa ni sá'a-ún: Naja ní sá'a-ró rúu, achí. ²¹ Te cháa sá'a-ún, ío derecho-de ja sá'a-de ñn kisi ku'un ndatíñu luu, te inga kisi ku'un ndatíñu chá'an xí túu. ²² Te nú kuni Dios stá'an-ya núu-í ndasa káa tu'un kití iní máa-yá, náva'a kuni-i na fuerza ndíso-ya, te nú ja yúan jín paciencia tú ní xndí'i yachi-ya ñáyívi-ún,

cuenta kisi ja á yani naa ñúkúún máá, te naja tú játú'ún-ró nú súan. ²³ Te súan sá'a-ya, chi kuní-ya kuichá tu'un ndasa sá'a-ya kuá'a tíñu luu xaan núu ñáyivi já ní sáva'a-ya-í, nátu'un jíin kisi, súan ná kéndoo luu-i jíin-yá. ²⁴ Ñáyivi yúan kákuu yóo ja ní kana-ya xiní-yo. Chi nasu máá ñin ñáyivi judío ní kána-ya xiní, chi suni ni kana-ya xiní ñáyivi sijn nación. ²⁵ Suni súan nátu'un ká'an nuu tutú Oseas: Ñáyivi já ná tú ní kúu ñáyivi máá-rí-ún núú, skúnání-rí-i ñáyivi máá-rí vina. Te ña'an já tú ní kúmani-rí jíin-ña núú, skúnání-rí-ña ñá'an já maní-rí jíin vina. Achí. ²⁶ Yúan-na te nuu ní ka'an-ya: Nasu róo kákuu ñáyivi máá-rí, áchí-ya, tu'un ñuu yúan ka'an-i: Ñáyivi yúan se'e Dios I'a chakú kákuu-i. ²⁷ Suni súan ni kana jaa Isaías tu'un ñáyivi Israel: Vasa nándeá se'e ñuu Israel nátu'un ñití káa yu'u mar, ko ñin tñn-ni-i kaku, ²⁸ chi máá Tatá Dios síjínu-ya tíñu sá'a-ya já ndón-da-ya sikí ñúyivi, te yachi sánda-ya. ²⁹ Nátu'un ni ka'an Isaías onde sáa: Te nú máá Tatá I'a tñn so'o taká soldado, nú tú ní skéndoo-ya yakú-ga tata nuu-yo núú, te nátu'un ñáyivi ñúu Sodoma jíin ñáyivi ñúu Gomorra, súan kuu-yó te súan ta'an-yo núú. Achí. ³⁰ Ndasa ka'an-yo núsáa. Ñáyivi sijn nación, tú ní kándúkú-i tíñu ndaa, ko ni kakendoo ndaa-i, chi sikí já ní kakandíja-i, yúan ní kakendoo ndaa-i. ³¹ Te ñáyivi Israel, ni kándúkú-i ja kéndoo ndaa-i jíin ley, ko tú ní skíkuu kuti-í jíin máá ley. ³² Te naja. Chi ni kándúkú sáni-i, nasu jíin tú'un kándíja, chi sasua jíin taká tíñu tá'ú ley. Ja yúan ní kajungoyo-i sikí máá yúu xín tíñu skáchi'i xiní já'a-í. ³³ Nátu'un

yóso núu tutú: Nde'é, chí onde Sion kaitúu-rí máá yúu xín tíñu skáchi'i xini já'a-í, te suni jungoyo-i sá'a yuu-ún. Te ñayivi kándíja nuu yúu-ún, ma kúka nuu-í, chí máá-yá kúu, áchí.

10

¹ Ñáni, kúu ndija ini añú-ri, te jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a ñayivi Israel, náva'a kaku-i jíná'an-i. ² Chí ruu, a jiní ndaa-ri ja bueno kakuu ini-i kájito-i Dios, ko tú kákundaq ini-i jín. ³ Chí tú kájuku'un ini-i ndasa kendoq ndaa-i sá'a Dios, te kándúkú-i ja kendoq ndaa-i sá'a máá-i. Te ja yúan tú kájandatu-i nuu íchi ndáa Dios. ⁴ Chí jín Cristo te ni jukuiñi tu'un ká'an ley, náva'a kendoq ndaa taká ñayivi kándíja. ⁵ Chi ni ka'an Moisés ja nú ñn cháa skíkuu tíñu ndaa ká'an ley, te kuchaku-de jín. ⁶ Ko tu'un kendoq ndaa, kenda chíi tu'un kándíja-yó, te ká'an súan: Ma káni ini añú-ro: Ndé cháa kaa ki'in andívi núsáa, áchí. Yuán kuní ka'an, ja xnúu-de Cristo onde nuu ñú'un. ⁷ Ni ma káni ini-ro: Ndé cháa kuun-de ki'in-de ini tunchi núsáa, áchí. Yuán kuní ka'an, ja xndáa-de Cristo ma'ñú ndíyi. ⁸ Ko ndasa ká'an tu'un-ún: Yani jín-ró ío tu'un ka'an-ro, ini yu'u-ro te ini añú-ro ío, áchí. Yuán kúu tu'un kákandíja-yó, te yúan kúu tu'un kájani-ró. ⁹ Chí nú játú'ún-ró ondé jín yú'u-ro já Jító'o-ro kúu Jesús, te nú onde jín ini jín añú-ro kándíja-ró já ní nachaku Jesús ma'ñú ndíyi ni sá'a Dios, yúan-na te kaku-ró.

Kánúú káni-yó tú'un-ya ná kándíja-i

¹⁰ Chí jín ini jín añú-yó kándíja-yó-yá náva'a kendoq ndaa-yó. Ko jín yú'u-yo kuátú'ún-yó-yá náva'a kaku-yó. ¹¹ Chí tutu ii ká'an: Taká ñayivi

kándija-i nuu-yá, ma kéndoo kuti-í tuka nuu, áchí. ¹² Chi tú ká'io sín ñayivi griego jín ñayivi judío, chi suni ñn-ni máa Jító'o-yo tñn so'o taká-i. Te kúndá'ú xaan iní-ya ñayivi káka'an nda'ú jín-yá. ¹³ Chi taká ñayivi káka'an nda'ú jín máa Jító'o-yo onde jín sí'ví-yá, kaku-i. ¹⁴ Ndasa ka'an nda'ú-i jín-yá te nú tú kákandija-i-ya. Te ndasa kandija-i-ya te nú tú jini so'o-i tu'un-ya. Te ndasa kuni so'o-i te nú tú naún kani tu'un-ya nú-í. ¹⁵ Te ndasa kani-i tu'un-ya te nú tú tájí-yá-i ki'in-i. Ná tu'un yóso nú tutú: Xáán luu kánda ja'a ñayivi kájani tu'un kuaká'nu iní, jín já'a ñayivi kájani tu'un va'a tu'un luu. ¹⁶ Ko nasu taká-i káchu'un iní-i ja ká'an tu'un va'a, chi ni ka'an Isaías: Táta, ndé ñayivi kándija tu'un kájani-ná vii, áchí-de. ¹⁷ Núsáa te kuu kandija-i onde nú kuni so'o-i, te kuu kuni so'o-i onde nú koo ja káni tu'un Dios. ¹⁸ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájini so'o-i. Jándaa ni kajini so'o-i, chi ká'an: Ní ñúyivi ní kenda tu'un-i te onde nuu ndí'i-na ñuyivi ní jicha tu'un-i, áchí. ¹⁹ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájuku'un iní ñayivi Israel tu'un yá'a. Xnáñúú-ga ni ka'an Moisés: Ná kúkuñí-ro sá'a-ri jín ingá nación ja násu ñú máa-rí kúu, te jín ñn nación ñáa skiti iní-ri róo, áchí-de. ²⁰ Suni Isaías ni chundéé iní-de ni ka'an-de: Ñayivi já tú ní kánandúkú rúu, a ni jini-i ruu. Te ñayivi já tú ní kájika tu'un rúu, ni stá'an ndijin-ri máa-rí nuu-í, áchí-de. ²¹ Ko siki ñayivi Israel ká'an: Ncháka ncháa, ni jata ñaa-ri nda'a-rí nuu ñayivi tú jándatu, jín nú ñayivi ní'in iní, áchí-ya.

11

Ja ío ìn tíin-ga ñáyivi Israel

¹ Núsáá te ká'an-ri: A ñi kiñi'in Dios ñáyivi máa-yá náún. Ma kúu kuti. Chi ruu, suni cha Israel kúu-ri, tata Abraham kúu-ri, tá'an tata Benjamín kúu-ri. ² Tú ní kiñi'in Dios ñáyivi máa-yá ja á ñi jini-ya núu-í jín tiempo xí tú kájin-ro tutú ñi ndasa ká'an tu'un Elías, ndasa ñi ka'an nda'ú-de jín Dios siki ñáyivi Israel: ³ Táta, ñi kaja'ni-í cha kájani tu'un-ní, te ñi kajacha-i altar-ní. Te náá, máá ñn-na-ná ñi kendo. Te vina, kachindikin-i náá, ka'ni-í náá kákuñi-í, áchi-de. ⁴ Ko yúan-na te ndasa ni xndió káni Dios tu'un nuu-dé núsáá: A ñáva'a ná'in-rí vasté usiá miñ ñáyivi kachiñú'ún ruu, te ñáyivi-ún tú kájukuiñi jíti kúti-í nuu ndosó Baal, áchi-ya. ⁵ Te suni súan vina, chi ío ñn tíin-ga, te jín tú'un luu ío ini-ya ní kaji-ya-ún. ⁶ Te nú siki tú'un luu ío ini-ya kúu, nasu ní ní'in-í jín tíñu ñi sá'a-i núsáá. Chi nú súan, te ñi jita tu'un luu ío ini-ya núu. ⁷ Naún káka'an-ri núsáá. Ja ní kandúkú ñáyivi Israel, tú ní kákuñdeé-i ní'in-í. Ko ñi kákuñdeé ñáyivi ní kaji-ya-ún, ñi kani'in-í. Te sava-ga-i ñi kanduñi'in ini-i. ⁸ Natu'un yóso núu tutú: Nuu-í ñi ja'a Dios ñn xini já tú júku'un kuti ini, jín ndúchi já tú kuni kuti, jín só'o ja tú kuni so'o kuti onde vina, áchi. ⁹ Te ñi ka'an David: Viko kásá'a-i, ná kúu natu'un ñn xeyu, ñn ja tíñ yátá-ún-i, ñn tunchi, ñn nuu ní'in-í ya'u-i. ¹⁰ Te nduchi-í, ná kúña náva'a ma kúu nde'é-i jín, te ná kóo tí'i-i ní káni, áchi-de. ¹¹ Núsáá te ruu ká'an-ri: ñi kandu-i, te ñi kajita ñi-í náún. Ma kúu kuti. Chi sua ñi kaku ñáyivi ñn

nación ja súan n̄i kasáña'mu ñayiv̄i Israel, náva'a ná kúkuíñi máá Israel jíná'an. ¹² N̄i kasáña'mu Israel, te ja yuán ní ndukúká ñúyiv̄i. N̄i kajita Israel, te ja yuán ní ndukúká ñayiv̄i s̄in nación. Naga n̄i kuu ja xáán ndat̄u tiñu koo onde kiv̄i ná náki'in sé'é-yá taká Israel núsáá. ¹³ Ch̄i jín róo ñayiv̄i s̄in nación ká'an-ri, ch̄i ruu suni cháa skáka tu'un nuu cháa s̄in nación kúu-ri, te jínú'ún ká'an-ri sik̄i tíñu sá'a-ri, ¹⁴ náva'a ná kúkuíñi tá'an-ri sá'a-ri, te kaku sava-de sá'a-ri. ¹⁵ Ch̄i nú n̄i kiñi'in-ya Israel, te ja yuán ní kanaketá'an ñayiv̄i ñúyiv̄i jín-yá, núsáá te kiv̄i náki'in sé'é-yá Israel, te nasu nát̄u'un ja ní nachaku-i ma'ñú ndíyi koo yuán náún.

Olivo yúkú xiní olivo táta

¹⁶ Te nú ío ndoo nde'e já kúun núú, te suni ní-ni ío ndoo. Te nú ndu'u ío ndoo, suni súan ío ndoo taká nda'a. ¹⁷ Ko nú sava nda'a-ún, n̄i kajanchaa, te nú róo ja kúu-ró ñin nda'a yunu olivo yúkú, n̄i nuku'un-ró núú ní kajanchaa nda'a táta-ún, te nú stáa ta'an-ro kájin ondé ndu'u númá máá yunu olivo táta, ¹⁸ ma sátéyíi-ró máá-ró já ndóna-ró sik̄i taká nda'a-ún núsáá. Ch̄i nú sátéyíi-ró máá-ró, te ná nuku'un in̄i-ro já tú stáa ndu'u-ún kajin-ro, ch̄i sua stáa-ró kájin máá ndú'u-ún. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro: Sava nda'a ní kajanchaa kua'an náva'a nuku'un-ri yá'a, ach̄i-ro. ²⁰ Bueno, ko sik̄i já tú ní kákandija máá ndá'a-ún, yuán ní kajanchaa. Ko róo, ch̄i sik̄i já kándija-ró, yuán nukuiñi n̄i'in-ró. Ma sávixi-ro máá-ró núsáá, sua yu'ú-ro. ²¹ Ch̄i nú Dios, tú ní kúndá'ú in̄i-ya máá ndá'a x̄in tíñu-ún, naga n̄i kuu róo, ja kúndá'ú in̄i-ya róo. ²² Nde'é

vá'a-ró núsáá, ndasa kúndá'ú iní Dios, te suni xaan iní-ya. Xaan iní-ya jíin cháa nī kandua-ún, ko kúndá'ú iní-ya róó, te nú kundij nī'in-ró jíin tú'un kúndá'ú iní-ya róó. Te nú túu, te suni kuan-cha-a-ya róó ki'in-ro. ²³ Suni súan máá ñáyivi-ún, nú kandíja-i, suni nuku'un-i, chí máá Dios kuu nachu'un tuku-ya-í. ²⁴ Te nú róó, vai-ró chíi yunu olivo ja á káa yúkú, te nī nuku'un-ró xiní yunu olivo táta, vasa nasu tá'an-ún kúu-ró, naga nī kuu ñáyivi-ún ja máá ndá'a xíin tíñu kákuu-i, ja má náchu'un-ya-í xiní máá yunu olivo máá-i núsáá. ²⁵ Ñáni, chí tú kuní-ri ja kúñáá xiní-ro ndasa ío sikí tú'un sa'í yá'a, náva'a ma sávixi-ro máá-ró te kani iní-ro ja ndíchí xaan-ro jíiná'an-ró, chí sava ñáyivi Israel, nī kasáni'in iní-i, te nī kanaa-í, onde ná ndékava taká ñáyivi sín nación. ²⁶ Yúan-na te ndíi ñáyivi Israel kaku-i. Natu'un yóso núu tutú: Ichi núu Sion kii I'a nama yóó, te kuancha-a-ya chá'an tá'an Jacob, ja tú káchiñú'ún-i-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a kuu contrato sánda-a-ri jíin-i onde ná kuáncha-a-ri kuachi-i, áchí. ²⁸ Ja'a róó, kájito u'u-i-ya já sikí máá tú'un va'a. Ko nī kaji-ya-í, te kúndá'ú iní-ya-í, ja sikí táa-i. ²⁹ Chí Dios tú natu'u iní-ya já téta'an-ya tá'u-yo jíin já kána-ya xiní-yo. ³⁰ Suni súan róó, nī kasáni'in iní-ro núu Dios onde sáá. Ko vina, chí sikí já ní kasáni'in iní máá ñáyivi-ún, te nī kundá'ú iní-ya róó. ³¹ Suni súan máá ñáyivi-ún, nī kasáni'in iní-i vina, náva'a suni natu'un nī kundá'ú iní-ya róó jíiná'an-ró, suni súan ná kúndá'ú iní-ya-í vina. ³² Chí máá Dios, nī jas-u-ya taká ñáyivi chíi tu'un sáni'in iní-i, náva'a kundá'ú iní-ya taká-i. ³³ Xáán kúnú káa tu'un kúká, tu'un ndíchí, tu'un tu'a Dios.

Ni mā júku'un kuti iní-yo ndasa káa taká tiñu sándaa-ya. Te xaan sá'í ín taká ichi-yá. ³⁴ Chi ndé chaa, a ni jini ndasa jáni iní Dios, xí ndé chaa ni ja'a consejo nuu yá. ³⁵ Xí ndé chaa ni ja'a nuu-yá xna'an-ga náva'a chunáa-yá nuu-dé. ³⁶ Chi onde nuu máa-yá vai taká ndatiñu. Te suni máa-yá ni sá'a. Te suni máa-yá tñn. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúia. Amén.

12

Ndasa kuatíñu va'a ñayivi ndóo

¹ Ñáni, ja yúan ká'an nda'ú-ri jíin-ró jíin tú'un ni kundá'ú iní Dios róo, chi vina chakú-ro jíin yiki kúñu-ró, te kuní-ri ja ná kóo ndoo te kua'a-ro núu máa-yá. Te ná kúsi iní Dios jíin-ró, chi yúan kúu ja chíñú'ún-ró-yá onde jíin iní jíin añú-ro. ² Te mā kóo ñn núu iní-ro jíin ñúyivi yá'a, chi sua ná násama-ró máa-ró, te ná ndúu jáa xiní-ro, náva'a ná kuní-ro ndasa va'a káa tu'un játa'an iní Dios, jíin tú'un ni yija va'a ja kúsi iní-ya sá'a. ³ Chi tu'un luu ja ní ja'a-ya núu-rí sá'a ja ká'an-ri jíin ñn ñn chaa ká'ín mā'ñú-ró jián, ja má skákuu-ga-de ku'a máa-de nuu kú'a ja á ká'ín-de, chi sua ná káni kuándí'í iní-de nátu'un ni ja'a Dios tu'un kándíja nuu ñn ñn-de. ⁴ Chi nátu'un yóo, jíin modo ja kuá'a pedazo ndíso yiki kúñu-yó ko tú ñn-ni tiñu kásá'a, ⁵ suni súan yóo, vasa kua'a-yo, ko nátu'un ñn-ni ñayivi kákuu-yó núu Cristo. Ko ja ñn ñn máa-yó, chi pedazo-ni-yó kánakuní tá'an-yó. ⁶ Chi ni ni'in-yo sñn sñn ta'u ndasa ku'a ni ja'a-ya tú'un luu ío iní-ya núu-yo. Te nú ta'u já káni-yó tú'un-ya

kúu, ná sá'a-yó jíin kú'a kándíja-yó núsáá. ⁷ Xí nú ta'u já kuátíñu-yó kúu, ná kuátíñu-yó. Te nú ta'u já stá'an-yo kúu, ná stá'an-yo. ⁸ Ñáyivi ká'an ndéé, ná ká'an ndéé-i. Ñáyivi já'a, ná táva iní-i kuá'a-i. Ñáyivi tá'ú tíñu, ñúkúún ná sá'a-i. Ñáyivi kúndá'ú ini, siñ ná kóo ini-i. ⁹ Tu'un kúndá'ú ini, ma kóo jíin tú'un yóso yú'u. Ná kóto u'u-ro tíñu ñáá, te ma sía-ro tíñu va'a. ¹⁰ Ná kúchaka maní tá'an-ró. Te sá'a-ró cuenta ja maní-ro jíin ñaní máá-ró. Te kuitú iní-ro já sá'a jíñú'ún-ró jíin tá'an-ró. ¹¹ Ma sá'a kúxí-ró nú ío tíñu kásá'a-ró. Te jíin iní jíin añú-ro ná kuitú iní-ro kuátíñu-ró núu máá Jító'o-yo. ¹² Te a káñukuu iní-ro, te ná kóo siñ iní-ro. Te nú ío tundó'o, te kuandéé iní-ro. Te nene kakán ta'u-ro. ¹³ Te taká ñáyivi ndóo, nú kánandi'i-i yakú najíin, te koto tá'an-ró jíin-i. Te koto ndá'ú-ro núu ñáyivi jíká. ¹⁴ Kakan ta'u-ro já'a ñáyivi káchindikin róó, kakan ta'u-ro já'a-í te ma ká'an tásí-ró sikí-í. ¹⁵ Ná kúsiñ iní-ro jíin ñáyivi ká'io siñ iní, te ná ndé'e-ro jíin ñáyivi kánde'e. ¹⁶ ñin-ni ná kóo xini-ro jíná'an-ró. Ma skákunu-ró máá-ró, chi sua ná ndútá'an-ró jíin cháa ká'io súchí iní. Ma sá'a-ró já cháa ndíchí xaán kákuu-ró. ¹⁷ Ma ná sá'a ndíva'a-ró jíin ní ññ ñáyivi, nú ni sá'a ndíva'a-i jíin-ró. Kuitú iní-ro sá'a jíñú'ún-ró tíñu onde jító jíin núu táká-i. ¹⁸ Te nú kuu sá'a-ró, te vindáa vinené kuxiukú-ró jíin táká ñáyivi, onde jíin kú'a kúndéé-ró jíin. ¹⁹ Náni máni, ma cháa iní-ro já nani'in tá'an-ró jíná'an-ró, chi sua nuu máá-yá ná kuá'a-ró tú'un kití iní-ya núu-í, chi súan yóso núu tutú: Nani'in tá'an máá-rí jíin-i, máá-rí kuá'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. ²⁰ Ja yúán, nú cháa kájito u'u róó, jí'i-de soko, kuá'a ja

ná kée-dé. Nú jichí-de, kua'a ja ná kó'o-de. Chì nú súan, te kundéé-ró jín-de, kuka nuu-de sá'a-ró. ²¹ Ma yují-ro sá'a tiñu ñáá, chì sua ná yují tiñu ñáá sá'a-ró jín tiñu va'a.

13

Ndasa kaka-yó ichi núu gobierno

¹ Taká ñayivi, ná kuándatu-i nuu cháa kakuñá'nu-ga, chì túu cháa tá'ú tiñu te nú tú ní já'a Dios tu'un núú. Te taká cháa a kándiso tiñu, Dios nì cháa tiñu sikì-dé. ² Ja yúan, nú ío cháa tú jándatu nuu cháa tá'ú tiñu, te tiñu nì teta'an Dios ské'ichi-de, te cháa káské'ichi, nakuxndí-de sikì máá-de. ³ Chì cháa kátá'ú tiñu, tú ndón-da-de sikì cháa sá'a tiñu va'a, chì sua sikì cháa sá'a tiñu ñáá. Te róó, kuní-ro já tú yu'ú-ro sá'a cháa tá'ú tiñu náún. Sá'a tiñu va'a, te ná kuátú'ún-de róó. ⁴ Chì mozo Dios kúu-de, ja kóto va'a-de róó. Ko nú sá'a-ró tiñu ñáá, te ná yu'ú-ro, chì nasu já kúsii iní máá-de ndíso-de machete, chì mozo Dios kúu-de, náva'a xndó'o-de ñayivi sá'a tiñu ñáá. ⁵ Ja yúan kánúú kuándatu-ro núu-dé jíná'an-ró, nasu máá ñin ja tú kití inì-ya nuu-ro, te suni náva'a ma kána jín añú-ro núu-ro. ⁶ Chì suni ja sikí yúan kúu ja kája'a-ró xú'ún yóo, chì mozo kájatíñu nuu Dios kakuu-de, suni ja sikí tiñu yúan. ⁷ Ka'ncha ja káitau-ro núu taká ñayivi. Nuú já taú-ro xú'ún yóo, te xu'ún yóo. Nuú ñáyivi já taú-ro xú'ún póniná, te xu'ún póniná. Nú níni kuándatu-ro, te ná kuándatu-ro. Te nú níni kóo tu'un jíñú'ún, te ná kóo jíñú'ún-ró. ⁸ Ma kútau kuti-ro núu ní ñin ñayivi, chì máá-ni ja kúndá'ú inì-ro tá'an-ró. Chì

chaa kúndá'ú iní tá'an, a nī kundéé-de nī skíkuu-de tu'un ká'an ley. ⁹ Chī ká'an nuu tutú: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sakuí'ná-ró, ma sátú'un-ró, ma ndío iní-ro. Te nú ío sava-ga tu'un tá'ú tíñu, ko ñn ká'nu-na ká'an: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí. ¹⁰ Tu'un kúndá'ú iní, tú sá'a ndíva'a jín tá'an. Ja yúan, tu'un kúndá'ú iní tá'an kúu tu'un skíkuu taká tíñu ká'an ley. ¹¹ Te súan ná sá'a-yó, chī a kájiní-yo já máá hora nata'u núu-yo já kákixi-yo kúu. Chī vina a nī kuyani-ga kivi káku-yó, vásá kivi ní kandíja-yó. ¹² Akuáa a nī ja'a kua'an, te a kuyani chaa ndúú. Núsáa te ná skána-yó tíñu ñuñáa kí'in, te ná sá'a-yó tíñu ndúú. ¹³ Ná káka kuu jínú'un-yó cuenta ndúú. Ma kée ú'iní-yo, te ma koo ká'vá-yó. Ma káka téné-yó, te ma káka kuáxán-yó. Ma kuátá'an-yó, te ma koo kuásún iní-yo. ¹⁴ Sua ná kúkútu-ro jín Jító'o-yo Jesucristo, te ma sákútu-ro máá-ró jín tíñu ndío iní yiki kúñu-ró.

14

Ndasa sá'a-yó jín ñáyivi vítá iní

¹ Chaa kándíja vítá, ná kuátá'ú-ró-de, ko nasu já státá'an-ró jín-de sikí taká tu'un. ² Chī ío chaa kándíja ja kúu kee-dé taká-ni nuu, ko chaa vítá iní máá nían-ni yua yée-dé. ³ Róo chaa yée, ma sájá'a iní-ro núu chaa tú yée. Te róo chaa tú yée, ma nákuwndíi-ró sikí chaa yée, chī Dios játá'ú-yá chaa-ún. ⁴ Te róo, ndé chaa kúu-ró já nákuwndíi-ró sikí chaa kúu mozo tatú núsáa. Te nú kundij nī'in-de, xí káka yátá-de, ko nuu máá patrón-de játíñu-de. Ko nukuiñi nī'in-de, chī máá Jító'o-yo

kuu nakani n̄i'in-ya-dé. ⁵ ĩn chaa ká'an ja í ĩn kivi vása ingá kivi. Te inga chaa ká'an ja ĩn-ni kándaá taká kivi. Ko ná ĩn ná ĩn-de ná nátava-dé cuenta ndasa jáni ndija in̄i-de. ⁶ Chaa já tú'ún kivi, ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Te chaa tú já tú'ún kivi, suni ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Chaa yée, yée-dé te já tíñu-de nuu máá Jító'o-yo, chi nákuatá'ú-de nuu Dios. Te chaa tú yée, suni já tíñu-de nuu máá Jító'o-yo, vasa tú yée-dé, chi nákuatá'ú-de nuu Dios. ⁷ Chi tú ni ĩn-yó káichaku-yo já máá-yó. Ni tú ni ĩn-yó kúu-yo já máá-yó. ⁸ Te nú káichaku-yo, káichaku-yo já kuatíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Te nú kuu-yo, suni kuu-yo já já tíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Núsáá te vasa ná kúchaku-yo, xí vasa ná kúu-yo, ko máá Jító'o-yo xín yóó. ⁹ Chi ja sikí yúan kúu ja ní j̄i'í Cristo, te n̄i nachaku tuku-ya, náva'a kuu-ya Jító'o nuu ñáyivi ní kaji'í j̄ín núu ñáyivi káichaku. ¹⁰ Te róó, naja náku xndíi-ró sikí ñaní-ro núsáá. Xí róó, naja sá'á in̄i-ro núu ñaní-ro núsáá. Chi taká-yo, kuiñi-yó yú'u mesa Cristo sándaá-ya tíñu-yó. ¹¹ Chi súan yóso núu tutú: Jandáá ndija nuu máá-rí jukuiñi j̄ití taká ñáyivi, te nakana jaa taká-i Dios, áchí máá Jító'o-yo. ¹² Núsáá te ná ĩn ná ĩn-yó, naku'á-yó cuenta nuu Dios ndasa n̄i kasá'a máá-yó. ¹³ Ma náku xndíi-yó sikí tá'an-yó núsáá, chi sua ná cháa in̄i-yo já má skivi-yó ñaní-yo júngava-de nuu kuáchi. ¹⁴ A j̄iní-ri, te kándija-ri sá'a máá Jító'o-yo Jesús, ja tú ni ĩn ndatíñu kúchá'an máá já máá. Nú ĩn chaa jáni in̄i-de ja káchá'an ĩn ndatíñu, te sikí máá-de káchá'an. ¹⁵ Ko nú sikí

ndéyu-ro tá'u'u iní ñani-ro núsáá te nasu kúndá'ú iní-ro-í. Ma xnáa-ro cháa-ún ja kuáchi ndeyu-ro, chi ja cháa-ún kúu ja ní jì'i Cristo. ¹⁶ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ka'an-i sikì tíñu sá'a-ró já ío va'a jiní máa-ró. ¹⁷ Chì nasu já kée já kó'o kúu iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, chi tu'un ndaa, jín tú'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúsii iní sá'a Espíritu Santo kúu. ¹⁸ Chi cháa ja súan játíñu-de nuu Cristo, kúsii iní Dios sá'a-de. Te suni taká ñayivi kájatú'ún-i-de. ¹⁹ Núsáá te ná kuítú iní-yo sá'a-yó taká tíñu ndíso tu'un vindáa vinené, náva'a skuá'nu tá'an-yó. ²⁰ Ja kuáchi ndeyu-ro, ma xnáa-ro tíñu ni sá'a Dios. Taká ndatíñu ío ndoo ndija, ko nú ñn cháa skívi-de inga-i iní kuáchi, sá'a ndeyu yée-dé, te kuáchi ndíso-de nú súan. ²¹ Va'a-ga ma kée-ro kúñu, ni ma kó'o-ró vino, ni ñn ma sá'a-ró te nú kivi ñani-ro kuáchi sá'a, xí tívi-de sá'a. ²² Kándija va'a-ró náún. Núsáá te súan ná káni iní máa-ró jín ondé nuu Dios. Xáán ndatu kendoo cháa ja tú nakuxndíi añú-de sikì máa-de jín tú'un játú'ún-de. ²³ Ko cháa jáni ñn jáni uu iní-de nú yée-dé, kuchá'an-de sá'a, chí tú kándija va'a-de te yée-dé. Chi taká ja sá'a-yó, te nú tú kándija va'a-yó, te máni kuáchi kúu.

15

¹ Núsáá te yóo, nú ñayivi ká'jin ni'in-ga kakuu-yó, te níni ná kuándéé iní-yo jín já kásáña'mu ñayivi vítá iní. Te ma ndúkú-yó já kúsii iní máa-yó sá'a-yó. ² Ná ñn ná ñn-yó ná kúsii iní tá'an-yó sá'a-yó, náva'a skuá'nu-yó-i, te kendoo va'a-ga-i. ³ Chì Cristo, nasu ní ndúkú-yá ja kúsii iní máa-yá sá'a-ya, chí sua yóso núu tutú: Taká tu'un ndíva'a ja ní kaka'an ndíva'a-i

sik̄i-ní, n̄i nduu sik̄i máá-ná, áchí. ⁴ Chi taká tu'un ja ní jukoso ondé sáá, n̄i jukoso náva'a skuá'a-ún yóó. Náva'a nú kuiñi n̄i'in-yó, te koo ndéé iní-yo sá'a tutu ij. Yúan-na te kuñukuu in̄i-yo. ⁵ Ko máá Dios, ja ñáva'a-ya paciencia jíin tú'un ndéé iní, ná sá'a-ya já ñn-ni xin̄i kúñava'a taká-ro cuenta Cristo Jesús. ⁶ Náva'a ná kétá'an tu'un káka'an-ro, te ñn núú, ná nákana jaa-ró Dios, I'a kúu Táa máá Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un ñayivi s̄iin nación

⁷ Núsáa te kuatá'ú-ró tá'an-ró nátu'un n̄i jatá'ú Cristo yóó, náva'a nakana jaa-yó Dios. ⁸ Chi ká'an-ri ja Cristo n̄i jatíñu-ya núu ñáyivi judío, náva'a stá'an-ya já ío ndaa tu'un ká'an Dios, te náva'a ná kúkútu taká tu'un n̄i keyu'u-ya nuu ndíyi táa-yo, ⁹ te náva'a suni ñáyivi s̄iin nación ná nákana jaa-i Dios ja ní kundá'ú in̄i-ya-í. Nátu'un yóso núu tutú: Núsáa te ná nákana jaa-ná ní ma'ñú ñáyivi s̄iin nación, chi kuatú'ún-ná sí'ví-ní, te kata-ná, áchí. ¹⁰ Te inga ká'an: Róó, ñáyivi s̄iin nación, ná kús̄i iní-ro ondé jíin ñáyivi máá-ya, áchí. ¹¹ Te inga jínu ká'an: Taká ñáyivi s̄iin nación, ná nákana jaa-ró máá Tatá Dios. Te taká ñáyivi s̄iin ñuu, ná nákana jaa-i-ya, áchí. ¹² Te suni ká'an Isaías: Najaa ñn numa Isái. Te yúan kenda ñn chaa nukuiñi tá'ú tíñu nuu ñáyivi s̄iin nación, te taká ñáyivi s̄iin nación, kundatu-i chaa-ún, áchí. ¹³ Te máá Dios, ñáva'a-ya tú'un kuñukuu in̄i. Te ná kús̄i téyí iní-ro, te kuaká'nu in̄i-ro sá'a-ya, chi kándija-ró, náva'a ná kúñukuu xaan iní-ro sá'a fuerza Espíritu Santo. ¹⁴ Nán̄i mán̄i, ko ruu, chi jáni ndija in̄i-ri ja ní

kakútú-ró jíin tíñu va'a, te kájuku'un ndi'i iní-ro. Te suni kájini-ro kána jíin-ró núu tá'an-ró, ¹⁵ ko ni chundéé iní-ri cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, ñáni jíiná'an-ró, náva'a ná xndáku-ri nuu-ro. Chi nuu-rí ni ja'a-ya tú'un luu ío iní Dios, ¹⁶ náva'a kuu-ri yu'u núu Jesucristo kuatiñu-ri nuu ñáyivi sñn nación, te kani-ri tu'un va'a Dios, náva'a ná kúsi iní-ya jíin ñáyivi sñn nación ja ní ja'a-ri-i nuu-yá, chi a ni kandundoo-i ni sá'a Espíritu Santo. ¹⁷ Chi ruu, ío ndasa sátéyí-ri máa-rí sá'a Cristo Jesús, cuenta tiñu ni sá'a-ri nuu Dios. ¹⁸ Chi tuká chundéé iní-ri ka'an-ri inga tu'un, chi máni sikí tú'un ndasa ni sátíñu Cristo jíin-rí. Ja yúan ní jandatu ñáyivi sñn nación ni sá'a-ri jíin tú'un ni ka'an-ri, jíin tíñu ni sá'a-ri. ¹⁹ Jíin fuerza taká tiñu ñá'nu, jíin tíñu ja kánaa iní-i kánde'é-i, onde jíin fuerza Espíritu Dios, chi onde ñuu Jerusalén, jíin ñuu ni kajíko ndúu ní yúan, onde ñuu Ilírico, ni xndékava ndi'i-ri tu'un va'a Cristo. ²⁰ Chi súan jítu xa'an iní-ri jáni-ri tu'un va'a, ko tú ní ja'an-ri nuu á káka'an-i tu'un Cristo, chi tú ní kuni-ri skuá'nu-ri sikí cimientu ja á ni jani inga cha. ²¹ Chi sua ni sá'a-ri nátu'un yóso núu tutu: Ñáyivi já tú ni ñn-de ní kástu'un tú'un-ya núu-í, vina te kuni-i, te ñáyivi já tú ní kájini so'o kuti-í tu'un-ún, vina te juku'un iní-i, áchí. ²² Suni ja yúan ní kuu kua'a jínu ndasú ichi-rí jaa-ri nuu-ro. ²³ Ko vina chi tuká nuu kí'in-ri ní ndáñuu yá'a, te kuu xa'an iní-ri ja jáa-ri nuu-ro, chi súan kuni-ri onde a ío kua'a kuiá. ²⁴ Te nú kí'in-ri España, te kuni-ri kinde'é-rí róo. Te ja'a-ri kí'in-ri, te chu'un íchí-ró rúu kí'in-ri yúan, te nú ni nda'a iní-ri ñn tí'li ka'an-ri jíin-ró xná'an-ga. ²⁵ Ko

vina, ki'in-ri ichi ñuu Jerusalén, chi ndíso-ri yaku najín já kúu ñayivi ndóo ká'io yúan. ²⁶ Chi chaa ñuu Macedonia jín chaa ñuu Acaya, ni kakusi iní-de ni kajakin-de yaku najín já kuátíñu ñayivi káta'an ndá'ú, jín ñayivi ndóo káxiukú iní ñuu Jerusalén. ²⁷ Te ni kakusi vá'a iní-de, chi kaitau ndija-de nuu ñayivi-ún, chi nú chaa sín nación ni kani'in tá'an-de tiñu sá'a Espíritu, te suni súan kánúú kóto ta'an-de ñayivi-ún jín ndátíñu káñava'a-de iní ñuyivi. ²⁸ Núsáa te nú ni sá'ínu-ri tiñu yá'a, te nú ni ja'a-ri xu'ún yá'a nuu-í, yúan-na te ichi nú-ro jián já'a-ri ki'in-ri España. ²⁹ Te jiní-ri ja nú ná ja-a-ri, te kendo va'a-ró sá'a tu'un va'a Cristo, ja kúndiso ndí'i-ri ja-a-ri jín nú-ro. ³⁰ Ko ká'an nda'ú-ri jín-ró ñáni, ja siki máa Jító'o-yo Jesucristo jín já siki tú'un ni kundá'ú iní Espíritu-ya yóo, ná chíndéé chítuu-ró rúu kakan ta'u-ro já'a-ri nuu Dios, ³¹ náva'a ná kaku-ri iní nda'a chaa tú káandatu káxiukú iní ñuu Judea, te náva'a ñayivi ndóo ká'io iní ñuu Jerusalén, ná kuátá'ú vá'a-i yaku najín já kúndá'á-ri ki'in-ri jín. ³² Náva'a nú játa'an iní Dios, te ja-a-ri nuu-ro, te ná kúsi iní-ri jín-ró, te in ká'nu-ni nani'in iní-ri jín-ró. ³³ Te máa Dios ja ndíso-ya tú'un kuaká'nu iní, ná kóo-ya jín táka-ro jíná'an-ró. Amén.

16

Tu'un ndéé iní ni chaa Pablo nuu-í

¹ Nda'a-ro chí'i-ri ku'a-a-yó Febe, chi ña'an-ún, ña'an játiñu nuu tíku'ni kándija iní ñuu Cencrea kúu-ña. ² Te ná kuátá'ú-ró-ña nátu'un níni sá'a va'a taká ñayivi ndóo, chi súan kuní máa Jító'o-yo. Te nani ndatiñu nú jínu ñú'ún-ña jiní-ro, ku'a-a-ró

núu-ñá, ch̄i súan n̄i ja'a-ña núu kuá'a ñáyivi, te suni onde ruu. ³ Ka'an-ro jín Priscila jín Aquila, ná sándéé iní-de, ch̄i káchindéé tá'an-de jín-rí nuu Cristo Jesús. ⁴ Chi n̄i kajataña-de máa-de ja sikí rúu, ná jí'i-r̄i núu. Te vina nasu máa ñn-r̄i nákuatá'ú núu cháa-ún jíná'an-de, ch̄i suni táká tiku'n̄i ñáyivi s̄in nación, kánakuatá'ú-i nuu-dé. ⁵ Suni súan ná sándéé iní tiku'n̄i ío ve'e-de. Te Epeneto, cháa man̄i-rí jín, násándéé iní-de, ach̄i-ro kúni-de, ch̄i xnáñúú-gá máa-de kúu cháa n̄i kandija nuu Cristo in̄i ñuu Acaya. ⁶ Suni ná sándéé iní María, ch̄i ña'an-ún, n̄i sátiñu xaan-ña ja róo jíná'an-ró. ⁷ Ná sándéé iní tá'an-r̄i Andrónico jín Junias, ch̄i suni cháa kájika ta'an vekaa jín-rí kákuu-de, te apóstol kákuñá'nu kákuu-de, ch̄i xna'an-ga máa cháa-ún n̄i kakandija-de nuu Cristo vásá rúu. ⁸ Ná sándéé iní Amplias, cháa man̄i-rí jín-de nuu máa Jító'o-yo. ⁹ Ná sándéé iní Urbano, cháa sátiñu ta'an jín-yó núu Cristo Jesús. Suni súan ka'an-ro jín Estaquis, cháa man̄i jín-rí. ¹⁰ Ná sándéé iní Apeles, cháa kándij̄i va'a nuu Cristo. Ná sándéé iní tá'an Aristóbulo. ¹¹ Ná sándéé iní tá'an-r̄i Herodión. Ná sándéé iní tá'an Narciso ja á káy'i-i-nda'a máa Jító'o-yo. ¹² Ná sándéé iní Trifena jín Trifosa, ch̄i ña'an-ún, kásátiñu-ña já kúu máa Jító'o-yo. Ná sándéé iní Pérsida, ña'an man̄i jín-yó. Ch̄i ña'an-ún, xaan ní sátiñu-ña já kúu máa Jító'o-yo. ¹³ Ná sándéé iní Rufo, cháa n̄i kaji máa Jító'o-yo, te suni súan ka'an-ro jín náa-de te náa-r̄i. ¹⁴ Ná sándéé iní Asíncrito, jín Flegonte, jín Hermas, jín Patrobas, jín Hermes. Suni súan ka'an-ro jín táká ñan̄i-yo káxiukú jín-de. ¹⁵ Ná sándéé iní Filólogo,

jín Julia, jín Nereo, jín kuá'a-de, jín Olimpas, jín táká ñayivi ndóo káxiukú jín-de. ¹⁶ Nú káka'an-ro jín tá'an-ró, te ndoo titú tá'an-ró. Taká tiku'ni káyí'i nda'a Cristo, káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Te ká'an nda'ú-ri jín-ró, ñáni jíná'an-ró, ja kóto va'a-ró ñayivi kástátá'an, jín ja kákutuku iní-i sikí tú'un ja ní kaskuá'a-ró. Va'a-ga ná kúxio-ró núu-í. ¹⁸ Chi ñayivi yúan tú kájatíñu-i nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, chi máni chi-i kájítú iní-i jín. Te xaan vixí yu'u-í, te káka'an ncha-i, te súan káxndá'ú-i sava-ga ñayivi yachí iní. ¹⁹ Chi taká ñayivi, a kájiní-i ja bueno kájandatu-ro. Te ja yúan kúsi iní-ri ja sikí róo. Ko kuní-ri ja ná kúu ndíchi vá'a-ró sá'a-ró tíñu va'a, te ma ndíchi kóo iní-ro jín tíñu ñáá. ²⁰ Te máá Díos, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, yachí kaita'nu-ya Satanás, kúxndíi ja'a-ro sukún. Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ²¹ Sándéé iní-ro, áchí Timoteo, cha sátiñu ta'an jín-rí. Te suni súan káka'an Lucio, jín Jason, jín Sosípater, cha kákuu tá'an-ri. ²² Te ruu Tercio, ja cháa-ri carta yá'a, ká'an-ri ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró núu máá Jító'o-yo. ²³ Gayo, cha já'a núu ve'e nuu-ri jín núu úndí'i tiku'ni, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro. Erasto, cha kúu tesorero iní ñuu yá'a, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró, te suni súan ká'an ñani-yo Cuarto. ²⁴ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín táká róo jíná'an-ró. Amén. ²⁵ Te máá-yá kuu síyija va'a-ya iní-ro jíná'an-ró, natu'un ká'an tu'un va'a ká'an-ri, jín tú'un Jesucristo ja jáni-ri natu'un ni kenda ndijin tu'un sa'í-ún, ja yisa'í ní káni ondé sáá núu. ²⁶ Ko vina a ni kenda ndijin tu'un-ún.

Te jín tutú ij já ní kachaa chaa ni kajani tu'un Dios, ni kenda tu'un-ún nuu táká ñayivi ní ñúyivi, nátu'un ni tá'ú tíñu Dios, I'a chakú ní káni, náva'a ná kuándatu-i te kandíja-i. ²⁷ Ja yúan ní káni ní kuiá, ná nákana jaa-yó máá ñn Dios, I'a ndíchí sá'a Jito'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo, Amén.

**Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo
New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)**

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9